

Ár 2016, fimmtudaginn 18. ágúst, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Oddur Ólason.

Fyrir er tekið **mál nr. 8/2016:**

M
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru M, hér eftir nefnd sóknaraðili annars vegar og F hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 3. febrúar 2016, með kvörtun sóknaraðila, dags. sama dag. Með tölvupósti nefndarinnar, dags. 5. febrúar 2016, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dags. 7. mars 2016. Var bréfið sent sóknaraðila, með tölvupósti nefndarinnar, dags. 7. mars 2016, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir sóknaraðila bárust með bréfi, dags. 7. apríl 2016.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 9. og 18 ágúst 2016.

II.

Málsatvik.

Málavextir eru þeir að A (hér eftir nefnd skuldari) gaf út veðskuldabréf 1. febrúar 2005 til forvera varnaraðila, upphaflega að fjárhæð 2.700.000 krónur. Til tryggingar skuldabréfinu setti sóknaraðili fasteign sína að veði og var veðsetningin á 3. veðrétti. Við lántökuna var útbúið greiðslumat þar sem gert var ráð fyrir að aðalskuldari hefði útborgaðar, mánaðarlegar tekjur að fjárhæð 100.000 krónur og að framfærslukostnaður hennar væri 35.000 krónur. Þá var ráðgert að greiðslubyrði nýs láns væri 22.958 krónur og ráðstöfunarfé að teknu tilliti til lánsins væri því 42.042 krónur. Niðurstaða greiðslumatsins var því jákvæð. Í greiðslumatinu er gert ráð fyrir að tilgreind sé fjárhæð undir liðnum „Rekstur bifreiða“ en sá reitur er auður. Á greiðslumatinu kom jafnframt fram að andvirði lánsins yrði ráðstafað til að greiða skuldir skuldara. Á greiðslumatinu kom fram að það miðaði við þær upplýsingar sem lántakandi hefði gefið upp og staðfesti skuldari þær með áritun sinni. Sóknaraðili lýsti því yfir á greiðslumatinu að hún hefði, sem veðsali, kynnt sér greiðslumatið og samþykkti það.

Lántaki lenti síðar í alvarlegum greiðsluerfiðleikum. Leitaði hún til umboðsmanns skuldara 2011 og fékk eftirgjöf á ofangreindu skuldabréfi á grundvelli samnings um greiðslulögun. Að loknu greiðsluaðlögunartímabili aðalskuldara eða þann 15. apríl 2014 voru framkvæmd skuldaraskipti á ofangreindu skuldabréfi þar sem sóknaraðili tók við sem aðalskuldari lánsins og hefur hún greitt af því síðan.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að úrskurðuð verði ógild skuldbinding sóknaraðila vegna skuldabréfs X auk þess að varnaraðila verði gert að endurgreiða þær afborganir sem sóknaraðili hefur innt af hendi vegna lánsins.

Af hálfu sóknaraðila er á því byggt að greiðslumat það sem framkvæmt hafi verið af hálfu varnaraðila við lántöku hafi verið rangt í veigamiklum atriðum og hafi það með engu móti verið til þess fallið að gefa raunhæfa mynd af fjárhagsstöðu lántaka á lántökudegi.

Varnaraðili hafi verið bundinn af ákvæðum samkomulags um notkun ábyrgða frá 2001 (hér eftir nefnt samkomulagið). Sóknaraðili telur að bankinn hafi sniðgengið skyldur sínar skv. samkomulaginu að eftirfarandi leyti.

1. Hvorki hafi verið gert ráð fyrir notkun bifreiðar né framfærslu barns þrátt fyrir að hvort tveggja kæmi fram í skattframtali lántaka.
2. Ekki hafi verið gert ráð fyrir að lántaki ræki húsnæði.
3. Ekki hafi verið gert ráð fyrir kostnaði lántaka við fóðrun hrossa.

Verður nú vikið nánar að þessum málsástæðum.

Sóknaraðili bendir á að samkvæmt skattframtali lántaka 2005, sem sýni stöðu lántaka í lok árs 2004, um einum mánuði áður en umrædd lánveiting hafi verið veitt, megi sjá að lántaki sé með á framfæri sínu barnið B. Þá megi enn fremur sjá að lántaki sé eigandi að ökutæki. Þrátt fyrir þetta virðist varnaraðili hafa gert ráð fyrir hvorugu í greiðslumati lántaka sem hafi legið til grundvallar þegar ábyrgðarmaður undirritaði umrætt skuldabréf. Samkvæmt viðmiðum Ráðgjafarstofu um fjármál heimilanna sem fjármálastofnunum hafi verið skylt að taka mið af að lágmarki, hefði framfærslukostnaður verið 82.992 krónur.

Sóknaraðili telur að hefði greiðslumatið gert ráð fyrir 82.992 krónum í framfærslu og greiðslubyrði umrædds láns 22.958 krónur líkt og fram komi í greiðslumati hefðu mánaðarleg útgjöld lántaka átt að vera 105.950 krónur. Þessi staðreynd ein og sér hefði með réttu leitt til þess að niðurstaða greiðslumatsins hefði átt að vera neikvæð.

Sóknaraðili vísar til þess að í greiðslumatinu sé með engu móti gert ráð fyrir að lántaki haldi húsnæði, greiði leigu, hita, rafmagn. Um sé að ræða kostnaðarliði lántaka sem óhjákvæmilegt sé að telja til eðlilegrar framfærslu. Telja verði að skortur á þessum upplýsingum skekki greiðslumatið og gefi sóknaraðila ranga mynd af fjárhag skuldara. Í þessu samhengi beri enn fremur að líta til þess að lánveitingin hafi verið til 20 ára. Sóknaraðili hafi ekki undir höndum nákvæman húsnæðiskostnað lántaka á þessum tíma en telja verði að varnaraðili verði að bera hallann af þeirri óvissu um hvaða áhrif þetta hefði haft á greiðslumatið.

Sóknaraðili bendir á að samkvæmt skattframtali hafi lántaki enn fremur átt 9 hross, 4 tryppi og 4 folöld en ekki sé gert ráð fyrir neinum útgjöldum vegna þeirra. Það sé erfiðleikum bundið að festa nákvæma tölu en samkvæmt áætlun frá ráðgjafarmiðstöð landbúnaðarins frá árinu 2008 megi ætla að kostnaður við fóðrun og hagagöngu á hesti gæti verið á bilinu 40-60 þúsund krónur á ársgrundvelli. Í tilviki lántaka megi því áætla að m.v. 17 hesta a.m.k. $40 \times 17 = 680.000$ krónur eða 56.000 krónur á mánaðargrundvelli.

Sóknaraðili bendir á að fjármálafyrirtæki beri sjálfstæðar skyldur gagnvart þeim sem gangist í ábyrgð eða veiti veð til að tilgreina réttar upplýsingar í greiðslumati sé þess nokkur kostur og afla nauðsynlegra gagna til þess að matið gefi sem besta mynd af

ætlaðri greiðslugetu lántakans. Greiðslumat það sem framkvæmt hafi verið á lánsúmsókninni hafi verið haldið fjölmörgum annmörkum.

Af hálfu sóknaraðila sé á því byggt að það hefði orðið neikvætt við það eitt að gera ráð fyrir barni og kostnaði við rekstur bifreiðar. Þá séu óljós áhrif þess að ekki sé gert ráð fyrir kostnaði við að halda heimili eða kostnaði vegna þeirra hrossa sem lántaki hafi haft. Sóknaraðili telur að varnaraðili verði að bera hallann af þeirri óvissu, sbr. Hrd. 376/2013.

Nánar um kröfu sóknaraðila

Til grundvallar kröfu sinni fyrir nefndinni byggir sóknaraðili á 36. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga. Samkvæmt ákvæðinu megi víkja samningi til hliðar í heild eða að hluta, eða breyta, ef það yrði talið ósanngjarnt eða andstætt góðri viðskiptavenju að bera hann fyrir sig. Við mat á þessu skuli líta til efnis samnings, stöðu samningsaðila, atvika við samningsgerðina og atvika sem síðar hafi komið til.

Sé horft til efnis samningsins megi vera ljóst að sóknaraðili hafi engan fjárhagslegan ávinning haft af samningnum. Þá sé efni samningsins veruleg byrði fyrir sóknaraðila.

Sé horft til stöðu samningsaðila sé ljóst að sóknaraðili hafi enga sérþekkingu í fjármálum eða fjármálagerningum ólíkt bankanum sem sé fjármálafyrirtæki með tilheyrandi sérþekkingu.

Sé horft til atvika við samningsgerðina sé ljóst af fyrri umfjöllun að bankinn hafi farið verulega á svig við skyldur sínar samkvæmt samkomulagi um notkun ábyrgð.

Sé horft til atvika sem síðar hafi komið til sé ljóst að umrætt bréf hafi fallið á sóknaraðila og telja megi að það hafi verið fyrirsjáanlegt ef greiðslumat hefði verið framkvæmt með réttum hætti frá upphafi.

Sóknaraðili vísar til þess að hún hafi á síðari stigum málsins aflað skattframtals 2004 vegna tekjuársins 2003 hjá aðalskuldara lánsins. Sonur lántaka, B, sé tilgreindur á framtalinu og auk þess sé ökutæki skráð. Af því leiði að forveri varnaraðila hafi gert augljós mistök við gerð greiðslumatsins að því gefnu að hann hafi yfir höfuð verið með skattframtalið undir höndum. Sóknaraðili skorar á varnaraðila að upplýsa hvaða gögn hafi legið til grundvallar greiðslumatinu. Um skyldu þess efnis sé vísað til Hrd. 376/2013.

Hvað varði endurgreiðslukröfu sóknaraðila þá vill sóknaraðili áréttta að krafist sé 236.676 króna en það sé sú upphæð sem sóknaraðili hafi greitt af láninu samkvæmt yfirliti. Endurgreiðslukrafa sóknaraðila grundvallist á meginreglum kröfuréttar um endurgreiðslu ofgreidds fjár. Verði niðurstaða nefndarinnar á þann veg að ósanngjarnt sé af varnaraðila að bera ábyrgð sóknaraðila fyrir sig sé ljóst að forsendur séu brostnar fyrir öllum greiðslum vegna ábyrgðarinnar.

Sóknaraðili hafnar nýjum útreikningum um greiðslugetu lántaka í svari varnaraðila. Þar sé tilgreint að útborguð laun ásamt áætluðum barnabótum hafi numið 132.821 krónu á mánuði á árinu 2004. Sóknaraðili geri ráð fyrir að 32.821 króna sé hluti barnabóta þar sem útborguð laun séu skráð 100.000 krónur samkvæmt greiðslumati en varnaraðili útskýri s.s. ekki nánar útreikninga sína. Samkvæmt skattseðli 2004 vegna ársins 2003 sjáist að ákvarðaðar barnabætur hafi verið 61.616 krónur eða sem nemur 5.134 krónur á mánaðargrundvelli.

Samkvæmt þessu séu:

Tekjur: 105.134

Framfærsla: - 57.300

Bifreið:	- 22.500
Afborgun hins nýja láns:	- 22.958
Vegna hrossa:	- 56.000
Eftirstöðvar:	-53.624 krónur

Sóknaraðili hafnar fullyrðingum varnaraðila um að sóknaraðili hafi „*sýnt vilja sinn til að ganga í ábyrgð*“ með því að taka yfir lánið sem aðalskuldari þess þann 15. apríl 2014. Augljóst megi vera að sóknaraðili hafi verið nauðbeygð til að taka skuldabréfið yfir á eigið nafn vegna ábyrgðar sinnar frá upphafi. Ljóst hafi verið að skuldabréfið hafi verið í vanskilum fyrirsjáanlegt að krafan yrði innheimt af fullum þunga hjá sóknaraðila ef hún yfirtæki ekki skuldabréfið.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfum sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili telur það ekki skipta máli að ekki hafi verið gert ráð fyrir að lántaki hafi haft barn á framfæri sínu og rekið bíl þegar framkvæmt hafi verið greiðslumat. Varnaraðili telur þetta engin áhrif hafa í málinu, a.m.k. ekki til stuðnings því að fella eigi umþrætta veðsetningu úr gildi. Fyrir það fyrsta hafi skuldari staðfest með undirritun sinni á greiðslumatið að það væri byggt á upplýsingum sem hún hafi gefið upp til lánveitanda. Í greiðslumatinu hafi komið skýrt fram að ekki hafi verið gert ráð fyrir kostnaði vegna framfærslu barns eða bifreiðar. Sóknaraðila hafi verið í lófa lagið, við gerð greiðslumatsins, að gera athugasemdir við þetta, en það hafi hún ekki gert. Í öðru lagi hafi tilvísað skattframtal 2005 ekki lagið fyrir þegar greiðslumatið hafi verið gert. Það standist því ekki að leggja þá skyldu á lánveitanda að vera grandsamur um gögn sem ekki hafi verið til þegar greiðslumatið hafi verið gert. Í þriðja lagi hefði það engu breytt varðandi niðurstöðu greiðslumatsins þó gert hefði verið ráð fyrir umræddum kostnaðarliðum. Með öðrum orðum þá hefði greiðslumatið samt sem áður verið jákvætt, sbr. útreikninga varnaraðila að neðan. Í þeim útreikningum séu umræddir kostnaðarliðir, þ.e. framfærsla barns og rekstu bifreiðar, miðaðir við uppgjafarstofu um fjármál heimilanna, en aðrir liðir miðaðir við upplýsingar úr skattframtali skuldara frá árinu 2004. Niðurstaða þess útreiknings sýni að greiðslumatið hefði orðið jákvætt sem nemi kr. 30.063. Varnaraðili fái ekki séð hvernig sú jákvæða niðurstaða greiðslumatsins hefði haft áhrif á vilja sóknaraðila til þess að gangast í ábyrgðina.

Varnaraðili rekur hvernig jákvæð niðurstaða greiðslumats fái sé tekið tillit til upplýsinga í skattframtali skuldara fyrir árið 2004. Útborguð laun og áætlaðar barnabætur hafi numið 132.821 krónum á mánuði. Afborgun hins nýja láns hafi numið 22.958 krónum og hafi hluti þess láns farið til uppgreiðslu eldri lána og hafi greiðslubyrði þeirra lána þar með verið úr sögunni. Framfærslukostnaður samkvæmt Ráðgjafarstofu um fjármál heimilanna fyrir árið 2004 sem hafi tekið mið af einstaklingi með eitt barn á framfæri hafi numið 57.300 krónur og samkvæmt sömu heimildum hafi rekstrarkostnaður bifreiðar numið 22.500 krónur.

Tekjur:	132.821 krónur
Framfærsla:	- 57.300 krónur
Bifreið:	- 22.500 krónur
Afborgun hins nýja láns:	- 22.958 krónur
Eftirstöðvar:	30.063 krónur

Framangreindir kostnaðarliðir hafi því ekki haft þau áhrif á niðurstöðu greiðslumatsins að það yrði neikvætt, eins og sóknaraðili virðist byggja á.

Hvað varði málsástæðu sóknaraðila þess efnis að ekki hafi verið gert ráð fyrir húsnæðiskostnaði þá telur varnaraðili að sóknaraðili hafi ekki hnekkð þeim upplýsingum greiðslumatsins. Skuldari hafi ekki upplýst bankann um að hún bæri húsnæðiskostnað við gerð greiðslumatsins og sóknaraðila hafi ekki enn tekist að afla gagna um meintan húsnæðiskostnað. Varnaraðili er ekki sammála því að hann verði að bera hallann af þeirri óvissu um hvaða áhrif þetta hafi á greiðslumatið. Í því samhengi bendir varnaraðili aftur á að skuldari hafi staðfest að greiðslumatið væri byggt á upplýsingum sem skuldari hafi gefið lánveitanda. Varnaraðili geti ekki að eigin frumkvæði gert ráð fyrir slíkum kostnaðarlið, án upplýsinga frá skuldara. Því liggi ábyrgð á skorti á þessum upplýsingum hjá skuldara sjálfum. Málsástæðu sóknaraðila vegna vantalins húsnæðiskostnaðar sé því hafnað af hálfu varnaraðila.

Hvað varðar þá fullyrðingu sóknaraðila að reikna ætti með húsnæðiskostnaði í greiðslumati þar sem lánið hafi verið veitt til 20 ára bendir varnaraðili á að greiðslumat taki mið af fjárhagsupplýsingum skuldara sem til séu á þeim degi er greiðslumatið sé framkvæmt. Það séu því algerlega ótækar kröfur að lánveitandi eigi að giska á framtíðarþróun fjárhags skuldara við greiðslumat og vísar varnaraðili þeirri kröfu sóknaraðila á bug.

Hvað varði málsástæðu sóknaraðila þess efnis að ekki hafi verið gert ráð fyrir kostnaði skuldara við fóðrun hrossa og hagagöngu þá vísar varnaraðili til sömu varna og vegna húsnæðiskostnaðarliðs. Skuldari hafi staðfest að greiðslumatið væri byggt á upplýsingum sem skuldari hafi gefið lánveitanda. Varnaraðili geti ekki að eigin frumkvæði gert ráð fyrir slíkum kostnaðarlið, án upplýsinga frá skuldara. Því liggi ábyrgðin á skorti á þessum upplýsingum hjá skuldara sjálfum.

Komist nefndin að þeirri niðurstöðu að varnaraðili hefði mátt gefa sér kostnað tengdum hrossaeign skuldara sem getið sé á skattframtali skuldara, þá vilji varnaraðili taka fram að hrossaeign feli ekki sjálfkrafa í sér þann kostnað sem sóknaraðili tíni til. Sóknaraðila hafi ekki tekist að afla neinna gagna sem sýni fram á kostnað skuldara vegna fóðurs og landleigu fyrir hagagöngu hrossa. Ábyrgð á skorti á þessum upplýsingum liggi hjá skuldara sjálfum, ekki sóknaraðila.

Af öllu framangreindu virtu telur varnaraðili að ekki sé ástæða til að ógilda veðsetninguna á grundvelli 36. gr. samningalaga nr. 7/1936. Bendir varnaraðili í því sambandi á að niðurstaða greiðslumatsins hefði áfram verið jákvæð hefðu upplýsingar í greiðslumati samræmst þeim upplýsingum sem komi fram á skattframtali fyrir árið 2004. Varnaraðili geti ekki borið ábyrgð á skorti á upplýsingum sem lagðar hafi verið fram af skuldara. Sóknaraðili hafi ekki sýnt fram á hvernig sú óbreytta staða, jákvæð niðurstaða greiðslumats, hefði haft áhrif á vilja sóknaraðila til þess að gangast í ábyrgð á veðskuldabréfi útgefnu af skuldara þann 1. febrúar 2005.

Telji nefndin að varnaraðili hafi ekki farið eftir samkomulaginu byggir varnaraðili á því að það valdi ekki ógildingu veðsetningarinnar. Telja verði að vilji sóknaraðila hafi staðið til að takast á hendur umrædda veðsetningu. Við mat á því hvort ógilda eigi veðsetningu á eign bendi dómaframkvæmd til þess að alltaf þurfi að horfa heildstætt á öll málsatvik og í því samhengi þurfi meðal annars að líta til þess hver raunverulegur vilji veðsala hafi verið. Í ljósi þess að sóknaraðili hafi samþykkt veðsetninguna fyrir sitt leyti, annars vegar með undirritun veðskuldabréfs X dags. 1. febrúar 2005, með undirritun á yfirlýsingu eiganda veðs á umþrætt greiðslumat dags. 28. janúar 2005 og síðast en ekki síst með undirritun á yfirlýsingu á skuldaraskipti dags. 15. apríl 2014, þar sem sóknaraðili hafi orðið skuldari skuldabréfsins, telur varnaraðili

óumdeilt að skortur á kostnaðarliðum á greiðslumati, sem ekki hafi haft áhrif á niðurstöðu þess, hefði engu breytt um ákvörðun sóknaraðila. Eins og atvik máls horfi við sé ekki ósanngjarnt að varnaraðili beri fyrir sig gildi veðsetningarinnar.

Varðandi endurgreiðslukröfu sóknaraðila.

Varnaraðili hafnar endurgreiðslukröfu sóknaraðila á grundvelli sömu röksemda og komi fram að ofan. Jafnframt byggir varnaraðili á því, óháð öðrum röksemdum sínum og jafnvel þó fallist verði á ógildingu veðsetningar skuldabréfs nr. X, að ekki sé hægt að fallast á kröfu sóknaraðila, enda sé hún ekki nægilega skýr og afmörkuð, þ.e. að ekki sé gerð krafa um greiðslu ákveðinnar fjárhæðar. Auk þess sé hún ekki rökstudd að neinu leyti, þ.e. fjallað um á hvaða lagagrundvelli eiga að fallast á kröfuna.

Með vísan til alls framangreinds telur varnaraðili að hafna eigi kröfum sóknaraðila.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að gildi skuldbindingar sóknaraðila vegna skuldabréfs nr. X og að því hvort sóknaraðili eigi gilda endurgreiðslukröfu vegna afborgana sinna, teljist veðsetningin ógild.

Samkomulag um notkun ábyrgða á skuldum einstaklinga er undirritað af samtökum banka og verðbréfafyrirtækja f.h. aðildarfélaga sinna. Forveri varnaraðila var eitt þessara aðildarfélaga og leiðir varnaraðili í máli þessu rétt sinn frá því félagi. Forvera varnaraðila bar að fullnægja þeim skyldum sem á honum hvíldu samkvæmt samkomulaginu, sbr. dóm Hæstaréttar í máli nr. 169/2012.

Samkvæmt 3. gr. samkomulagsins er fjármálafyrirtæki skylt að meta greiðslugetu greiðanda.

Í málinu liggur fyrir skjalið „*Greiðslumat á mánaðargrundvelli*“. Þar kom fram að ráðstöfunarfé eftir lántöku væri 42.043 krónur. Bæði lántaki og sóknaraðili undirrituðu skjalið.

Af hálfu sóknaraðila hafa verið gerðar athugasemdir við að enginn bifreiða- eða húsnæðiskostnaður sé tilgreindur í greiðslumatinu, né hafi verið gert ráð fyrir barni varnaraðila eða hrossum og niðurstaða greiðslumatsins sé því röng og hefði réttilega átt að vera neikvæð.

Sjálfstætt samkomulagið sem stofnaði til skyldu varnaraðila til að framkvæma greiðslumat, geymir engar reglur eða viðmið um það á hvaða gögnum fjármálafyrirtæki skuli byggja við gerð greiðslumats. Dómstólar hafa fjallað um þetta atriði að nokkru marki og byggt á því sjónarmiði að greiðslumat, sem framkvæmt er á grundvelli samkomulagsins vegna lántöku, gegni mikilvægu hlutverki. Þótt eðlilegt sé að reisa það á upplýsingum og gögnum frá þeim sem tekur lánið geti fjármálafyrirtæki ekki látið sér í léttu rúmi liggja hvaða upplýsingar eru notaðar og hvaða gagna er aflað. Fjármálafyrirtæki hafi sjálfstæðar skyldur gagnvart þeim, sem gengst í ábyrgð eða veitir veð til tryggingar láninu, til þess að tilgreina réttar upplýsingar í greiðslumati sé þess nokkur kostur og afla nauðsynlegra gagna til þess að matið gefi sem besta mynd af ætlaðri greiðslugetu lántakans. Í úrskurðum nefndarinnar hefur verið byggt á þessum sömu sjónarmiðum og litið svo á að fjármálafyrirtæki geti ekki borið fyrir sig grandleysi um þau atriði varðandi fjárhag skuldarans sem það vissi um eða mátti vita um.

Það nýtur á hinn bóginn ekki við einhlíttra dómafordæma um það álitamál hvaða gagna fjármálafyrirtæki var rétt að krefja skuldarann um eða afla sjálfstætt, þ.e. hvaða kröfur má gera til þess að fjármálafyrirtæki kynni sér fjárhaginn af eigin rammleik áður en þau kynna niðurstöðuna fyrir ábyrgðarmanni eða veðsala. Úrskurðarnefndin hefur talið að ef byggt er á tekjuupplýsingum sem eru í ósamræmi við skattframtöl frá sama

tíma, verði fjármálafyrirtæki a.m.k. að geta skýrt á hvaða gögnum það byggði. Þá hefur verið talið að fjármálafyrirtæki gætu ekki borið fyrir sig grandleysi um skuldir sem þau gátu séð með uppfléttingu í kerfum Reiknistofu bankanna eða öðrum upplýsingaveitum sem tíðkanlegt er að nota í fjármálafyrirtækjum. Ekki er til að dreifa einhlítum fordæmum um hvort fjármálafyrirtækjum bar að afla síðasta skattframtals skuldara. Nefndin telur að ekki hafi verið venja að gera það á þeim tíma sem umrætt lán var veitt, en á hinn bóginn hafi það verið óvandað að kynna greiðslumöt án þess að gæta að því hvort upplýsingar í þeim væru í samræmi við skattframtal.

Matið á því hvort ósanngjarnt telst af fjármálafyrirtæki að bera ábyrgðarsamning eða veðsetningu fyrir sig ræðst svo af heildstæðu mati á atvikum.

Í máli þessu liggur ekkert fyrir um hvernig á því stendur að framfærslukostnaður skuldarans var aðeins áætlaður kr. 35.000 á mánuði, eins og telja hefði mátt eðlilegt ef um hefði verið að ræða einstakling en ekki einstæða móður. Þá er fallist á það með sóknaraðila að það voru mistök við gerð greiðslumatsins að gera ekki ráð fyrir rekstrarkostnaði bifreiðar í matinu. Virðist nærtækt að leggja ábyrgðina á þessu á varnaraðila í ljósi þess hve auðvelt var að sjá þetta í opinberum skráum og á síðasta skattframtali skuldarans. Á hinn bóginn er til þess að líta að þegar ráðstöfunartekjur skuldarans voru tilgreindar sem kr. 100.000 voru þær nokkuð vantaldar miðað við skattframtal frá þessum tíma, enda hefur tæpast þótt ástæða til að kortleggja þær nákvæmlega við gerð matsins þar sem svo virtist sem verulegt svigrúm væri fyrir hendi. Er ekki unnt að fallast á fullyrðingu sóknaraðila um að þessi atriði ein og sér hefðu átt að leiða til þess að neikvæð niðurstaða greiðslumats yrði kynnt sóknaraðila.

Í skattframtölum skuldara 2004 og 2005 er heimili hennar tilgreint að Syðri Ingveldarstöðum. Í málinu er ekkert fram komið um húsnæðiskostnað hennar þar ellegar tekjur og/eða gjöld hennar af hrossaeign. Við þær aðstæður telur nefndin útilokað að byggja niðurstöðu málsins á þeirri forsendu að varnaraðili hefði með réttu átt að gera ráð fyrir slíkum kostnaði.

Þegar málið er metið heildstætt verður heldur ekki fram hjá því litið að í því greiðslumati sem sóknaraðila var kynnt, kom skýrlega fram bæði mjög lágur framfærslukostnaður og einnig sú forsenda að ekki væri um bifreiðakostnað að ræða. Að öllu samanlögðu telur nefndin því að sóknaraðila hafi ekki tekist að sýna fram á að með réttu hefði átt að kynna henni neikvæða niðurstöðu greiðslumats við lánveitinguna áður en hún veitti veðrétt í fasteign sinni.

Verður kröfum sóknaraðila því hafnað.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfum sóknaraðila, M, um ógildingu á skuldbindingu sóknaraðila vegna veðskuldabréfs varnaraðila, F og um endurgreiðslu á afborgunum bréfsins, er hafnað.

Reykjavík, 18. ágúst 2016.

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marellsson
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson
Oddur Ólason